

Η πόλη (κάτοικοι 7.030, πληθυσμός δήμου Σητείας 2011: 18.550) είναι πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας, της μεγαλύτερης σε έκταση από τις επαρχίες της Κρήτης. Η σύγχρονη πόλη ξεκίνησε να κτίζεται από το 1870, σε σχέδια του Αβνί πασά. Από την εποχή μετά την ανάκτηση της Κρήτης από τους Βυζαντινούς, η παλιά Σητεία ήταν έδρα επισκοπής που ενώθηκε με αυτή της Ιεράπετρας στα 1571. Επανασυστάθηκε επί τουρκοκρατίας κι έμεινε αυτοτελής ως τα 1832, οπότε ενώθηκε πάλι με της Ιεράπετρας.

Η πόλη απλώνεται αμφιθεατρικά στον ομώνυμο κόλπο και σήμερα ανήκει στις αναπτυσσόμενες τουριστικές περιοχές της Κρήτης καθώς διαθέτει πλήθος αξιοθέατα, καλό μουσείο και ωραίες αμμουδιές. Είναι γενέτειρα του ελληνιστή και δάσκαλου της ρητορικής στην Ιταλία, Ανδρέα Περτζιβάλι, του ανακαινιστή της μονής Τοπλού, Γαβριήλ Παντογάλου, και βέβαια του συγγραφέα του «Ερωτόκριτου», Βιτσέντζου Κορνάρου.

Τηλέφωνα: Λιμεναρχείο 284.30.22.310. Αστυνομία 284.30.22.259. Τουριστική Αστυνομία 284.30.24.200. Νοσοκομείο 284.30.24.311. ΟΤΕ 284.30.28.299.

Η ιστορία της Σητείας

Η ευρύτερη περιοχή της Σητείας υπήρξε πυκνά κατοικημένη στους μινωικούς χρόνους. Η αρχαιολογική σκαπάνη έχει αποκαλύψει πόλεις και οικισμούς της εποχής 1.600 π.Χ. κι έπειτα στις τοποθεσίες Ζάκρος, Πετσοφάς, Πραισός, Μουλιανά κ.λπ. και Προανακτορικής περιόδου (3^{ης} π.Χ. χιλιετίας) στη θέση Χαμαϊτζι και στο νησάκι Μόχλος.

Στα όρια της επαρχίας άκμασαν στην αρχαιότητα οι πόλεις Ήτις, Πραισός, Ίτανος, Δράγμος και Έλεια. Η Ήτις (και Ητεία) θεωρείται ότι έδωσε το όνομά της στην περιοχή, αν και ο Γ.Ν. Χατζιδάκις βρήκε σε επιγραφή του 7^{ου} π.Χ. αιώνα αναφορά στο όνομα «Σηταῖται κάτοικοι»

και θεωρεί ότι αρχικά η πόλη λεγόταν Σηταία που εξελίχθηκε σε Σητεία. Ο ίδιος συσχετίζει τους Σηταήτες με τους Χετταίους, τους οποίους θεωρεί πρώτους κατοίκους της περιοχής (τους Ετεόκρητες που μετά την άφιξη των Δωριέων στην Κρήτη, περιορίστηκαν στα νοτιοανατολικά).

Στους χρόνους των Βενετσιάνων, η πόλη ήταν έδρα ρέκτορα (νομάρχη). Η ευρύτερη περιοχή περιλάμβανε τα φέουδα των οικογενειών Κορνέρ, Βάλβη, Ντεμέτζο, Ρεοντέτι και Γκουερίνι. Η εκεί ζωή κύλησε ειρηνικά. Μόνη φορά που έφτασε ως εκεί ο βενετσιάνικος στόλος, ήταν στην επανάσταση που κήρυξε την Δημοκρατία του Αγίου Τίτου (1363). Οι κάτοικοι επιτέθηκαν στους Βενετσιάνους, πολλούς κατέσφαξαν, άλλους έπνιξαν. Γλίτωσαν τα πληρώματα ελάχιστων πλοίων. Δυο αιώνες αργότερα (1537), την περιοχή λεηλάτησε ο ναύαρχος πειρατής Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα. Το φρούριο καταστράφηκε και εγκαταλείφθηκε στα 1650, κατά την τουρκική κατάκτηση.

«Βιτσέντζος είναι ο ποιητής»:

Ο Βιτσέντζος Κορνάρος γεννήθηκε, μεγάλωσε κι έγραψε τα έργα του στη Σητεία. Παντρεύτηκε στο Κάστρο. Πιθανολογείται ότι ανήκε στην εξελληνισμένη βενετσιάνικη οικογένεια των Κορνάρων και ότι ήταν αδελφός του Ανδρέα Κορνάρου, πλούσιου κτηματία και λόγιου, που του κληροδότησε (1611) την βιβλιοθήκη του. Ανδρέας και Βιτσέντζος ήταν μέλη της Ακαδημίας («φιλολογικής λέσχης») Stravaganti του Χάνδακα. Στην πρώτη τυπωμένη έκδοση του «Ερωτόκριτου», αναφέρεται ως «ευγενέστατος», γεγονός που ενισχύει την βενετσιάνικη καταγωγή του. Η ελληνικότητα του έργου πείθει ότι, όταν έγραφε, ένωθε και ήταν Έλληνας. Η ελληνικότητα άλλωστε αναδύεται και από το δράμα «Η Θυσία του Αβραάμ» που ο ίδιος πρέπει να έγραψε, όπως προκύπτει από τη φιλολογική σύγκριση της «Θυσίας» με τον «Ερωτόκριτο».

Το δράμα αυτό (γραμμένο κατ' άλλους πριν και κατ' άλλους μετά τον «Ερωτόκριτο»), είναι διασκευή του θρησκευτικού δράματος «Ισαάκ» του L. Grotto. Ουσιαστικά όμως, πρόκειται για καινούριο έργο που μόνο την «υπόθεση» κράτησε από το πρωτότυπο. Ο ποιητής πέταξε σκηνές, πρόσθεσε άλλες κι έφτιαξε ένα δράμα με γοργή εξέλιξη, έντονη δραματικότητα και ενίσχυση της πατρικής τραγωδίας, του ανθρώπινου στοιχείου, της τρυφερότητας και της συμπάθειας. Με έντονη παρουσία του κρητικού λαϊκού στοιχείου και της κρητικής παράδοσης:

«Εις ποιαν οδόν να πορπατεί το κανακάρικό μου

και τις εμού το ξενίτεψε το φως των ομματιώ μου».

Και, πιο κάτω:

«πώς να το δουν τα μάτια μου κ' η χέρα να το κάμει

και να συντρέξει το κορμί που τρέμει σαν καλάμι;».

Αν όμως, στη «Θυσία του Αβραάμ», η ταυτότητα του ποιητή ανιχνεύεται, στον «Ερωτόκριτο» υπάρχει γραπτή δήλωση: «Βιτσέντζος είναι ο ποιητής και στη γενιά Κορνάρος». Εκτιμήθηκε ότι το έργο είναι γραμμένο μετά το 1627 κι όχι κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του Χάνδακα από τους Τούρκους (1648 – 1649), όπως είχε υποτεθεί παλαιότερα. Θα πρέπει πάντως να γράφτηκε μετά το 1637, χρονιά πρώτης δημοσίευσης της τραγωδίας «Ερωφίλη» του Γεωργίου Χορτάτζη. Και επειδή η «Ερωφίλη» πλησιάζει περισσότερο την αρχαία τραγωδία, ενώ ο «Ερωτόκριτος» δεν μπορεί να καταταχθεί στις τραγωδίες. Η έρευνα αποκάλυψε ως πηγή του έργου το γαλλικό ιπποτικό μυθιστόρημα «Paris et Vienne», γνωστό στον Κορνάρο ίσως από ιταλική μετάφραση. Πρέπει όμως ο ποιητής να είχε υπόψη του την «Ερωφίλη». Αλλιώς, η χρήση των ονομάτων φαντάζει περιεργή σύμπτωση: Ερωφίλη, η πρωταγωνίστρια του ενός, Ερωτόκριτος ο πρωταγωνιστής του άλλου. Πανάρετος ο αγαπημένος της Ερωφίλης, Αρετούσα η αγαπημένη του Ερωτόκριτου.

Από εκεί κι έπειτα, οι δρόμοι χωρίζουν. Ο Χορτάτζης έγραψε τραγωδία γεμάτη αίμα και πόνο, ο Κορνάρος έπος αντιστοιχο με τον Βυζαντινό Διγενή Ακρίτα αλλά και που διαθέτει δραματική εξέλιξη, αγωνία, έρωτα και χάπι εντ.

Οπωσδήποτε, οι διαφορές από το γαλλικό πρότυπο είναι καθαρά κρητικές. Στο πρώτο, η Βιέννα φεύγει με τον αγαπημένο της παρά τη θέληση του πατέρα της. Στην κοινωνία της

Κρήτης όμως, τέτοια δεν έχουν πέραση. Η Αρετούσα μένει, ελπίζει και δικαιώνεται. Και στο γαλλικό πρότυπο, το κείμενο πλημμυρίζει από θρησκευτικότητα και χριστιανικά στοιχεία, ενώ στον Ερωτόκριτο η υπόθεση εκτυλίσσεται

«στους περαζόμενους καιρούς που οι Έλληνες ωρίζα

και που δεν είχ' η πίστη ντως θεμέλιο μηδέ ρίζα».

Κι ακόμα, στο ξένο πρότυπο, η ηρωίδα ερωτεύεται τον ιππότη, εξαιτίας των κατορθωμάτων του. Ο Ερωτόκριτος δεν είναι λιγότερο γενναίος από τον Γάλλο. Όμως η Αρετούσα τον ερωτεύεται για το τραγούδι του.

Η υπόθεση αναφέρεται στην αγάπη της βασιλοπούλας (κόρης του βασιλιά της Αθήνας, Ηράκλη) Αρετούσας για τον (όχι και τόσο) ταπεινής καταγωγής Ερωτόκριτο. Στους 10.010 δεκαπεντασύλλαβους στίχους (ομοιοκατάληκτους ανά δύο), εξηγείται ότι ο βασιλιάς εξορίζει τον ήρωα, η χώρα απειλείται από εισβολέα, ένας άγνωστος ιππότης έρχεται να την υπερασπιστεί, στη μονομαχία του με τον πρώτο των εισβολέων νικά, οι εχθροί αποχωρούν κι ο βασιλιάς του δίνει την Αρετούσα. Αποκαλύπτεται, βέβαια, ότι ο άγνωστος ιππότης δεν είναι άλλος από τον Ερωτόκριτο.

Το έργο αγαπήθηκε όσο λίγα πριν ή μετά από αυτό.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 4.6.2010)